

JEŻ (34) sb m

jeż (w tym 1 r. błędne znakowanie), jeż-.

sg N jeż (22). ◊ G jeża (3). ◊ L jeżu (1). ◊ V jeżu (1). ◊ pl N jeżowie (2). ◊ G jeż(o)w (1). ◊ D jeż(o)m (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. zool. *Erinaceus europaeus* L. (Rost); niewielki ssak owadożerny o ciele pokrytym ostrymi i twardymi kolcami; (h)ericius Murm, Mymer¹, BartBydg, Mączy Calep, Vulg; (h)erinamus BartBydg, Mącz, Calep, Cn; echinus Mącz, Calep; echinus terrestris BartBydg, Cn (31) : Ież gdy zimę bliską widział [...] Przyfzedłszy łásice prosił/ By w iey domu przez zimę żył. BierEz P3v, P3v; Murm 41; Mymer¹ 26v; BartBydg 51b; IEż ieft zwierzę ołcifte Gdyfie [!] zwinie á ołciami zamknie, żadnej fie nieprzełpieczności nieboij. FalZioł IV 10b; Po pioł [!] Ieża/ łpalonego/ rany otwarza/ wyczyłcia y ofułza FalZioł IV 10c, + 4a, IV 10b, 36c; A gori wyłokie łą skłonienie Ieleniowi a skała ieżom [petra refugium herinaciis]. WróbŻołt 103/18; LudWieś B3; Leop Is 34/11, 15; bo kopáiąc grunty Ieżow dołyc náleżli/ á Ież po Czełku był zwan Iehlak od igieł. BielKron 321, 321 [2 r.]; Proboscis, Pysk álbo nos v zwierząt yáko v śwynie v yeżá á zwłafzczá v słoniu. Mącz 323b, 99b, 108a, 155b; SienLek 244, Xxx2; BudBib Is 34/11; Calep 348a, 478b [2 r.].

W porównaniach (2): Oścyłtłzy niżli jeż. Mącz 99b; Iáko ná Ieżu ná niedbálcu wełná RejZwierc 221v.

Przysłowia: iako ono mowią miły ieżu nie kol. StrykKron 697.

Prius duo Echini amicitiam ineant. Aliud Proverbium, Pierwey fie dwa yeżowie łtowárzılıą videlicet/ Yeden morski drugi ziemski/ to bywa mówiono o trudnych y niezgodnych ludziach Mącz 99b. [W tłumaczeniu łacińskiego przysłowia wykorzystano dwuznaczność wyrazu echinus oznaczającego jeża lądowego i jeża morskiego].

Zestawienie: »jeż ziemski« (1): Mącz 99b cf Przysłowie.

2. zool. *Echinus esculentus* L. a. *Echeneis remora* L. (Rost); zwierzę morskie należące do typu szkarłupni (Echinodermata) (1) :

Zestawienie: »jeż morski« (1): Mącz 99b cf 1. »jeż ziemski«.

Synonimy: 2. echynus, jeżokrab.

Cf [JEŻOKRAB], [JEŻOKRABOWY]